

FARG'ONA VODIYSIDA BALIQCHILIK KLASTERINI YARATISHNING
ISTIQBOLLARI

Xamdamov Abdulnosir Rasuljon o'g'li
Farg'ona shahar Prezident maktabi
Biologiya fani o'qituvchisi, tadqiqotchi-pedagog

Annotatsiya: Ushbu maqolada Markaziy Osiyoning Farg'ona vodiysida baliqchilik klasterini tashkil etishning mumkin bo'lgan afzalliklari va muammolari ko'rib chiqilgan. Bu barqaror amaliyot, jamoatchilikni jalb qilish va xalqaro hamkorlik zarurligini hal qilishda bunday tashabbusning ekologik va iqtisodiy afzalliklarini ta'kidlaydi. Maqolada baliqchilikni mas'uliyatli boshqarish vodiyning tabiiy go'zalligini saqlash bilan birga yashaydigan mintaqa uchun uyg'un kelajak ko'zda tutilgan.

Kalit so'zlar: Farg'ona Vodiysi, baliq ovlash klasteri, barqaror rivojlanish, bioxilma-xillikni saqlash, iqtisodiy diversifikatsiya, Markaziy Osiyo, Transchegaraviy suv resurslari, Ekologik boshqaruv, Jamiatni jalb qilish, Xalqaro hamkorlik.

Markaziy Osiyoning markazida joylashgan Fargona vodiysi ulkan tabiiy zaxiraga boy va qishloq xo'jaligi ahamiyatiga ega mintaqadir. Uning serhosil tekisliklari, yam-yashil landshaftlari va mo'l-ko'l suv resurslari uni asrlar davomida qishloq xo'jaligi markaziga aylantirgan. Biroq, dunyo tobora ortib borayotgan ekologik muammolar va barqaror amaliyotga bo'lgan ehtiyoj bilan kurashar ekan, Fargona vodiysi iqtisodiy o'sish va tabiatni muhofaza qilish uchun yangi imkoniyatlarni o'rganish uchun zarurat mavjud. Bunday imkoniyatlardan biri mintaqada baliq ovlash klasterini yaratishdir. Fargona vodiysida baliq ovlash klasterini tashkil etish istiqbollari va uning atrof-muhit va mahalliy iqtisodiyot uchun potentsial foydalari bilan tanishamiz. Vodiy allaqachon qishloq xo'jaligi faoliyati, shu jumladan paxta, meva va sabzavot etishtirish bilan mashhur. Biroq, ushbu hududda barqaror baliqchilik salohiyati asosan foydalanilmay qolmoqda.

Fargona vodiysida baliq ovlash klasterini yaratish o'ziga xos qiyinchiliklar va imkoniyatlar bilan birga keladi. Keling, ushbu harakatni istiqbolli qiladigan ba'zi asosiy omillarni ko'rib chiqaylik:

Ko'p suv resurslari: Sirdaryo daryosi va uning irmoqlari baliqchilikni tashkil etish va saqlash uchun zarur bo'lgan chuchuk suvning barqaror manbasini taklif etadi. Ushbu resurslardan akvakultura va yovvoyi baliqlar populyatsiyasi uchun foydalanish mumkin.

Bioxilma - xillik: vodiyning boy bioxilma-xilligi uning suv ekotizimlariga tarqaladi. Daryo suvlarida ko'plab baliq turlari ko'payishi mumkin, bu uni turli xil baliqchilik uchun ideal joyga aylantiradi.

Iqtisodiy diversifikatsiya: paxta kabi an'anaviy ekinlarga qaramlik bozor narxlarining o'zgarishi va ekologik muammolar tufayli xavfli bo'lishi mumkin. Baliq ovlash klasteri mahalliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishi va jamoalar uchun barqaror daromad manbai bo'lishi mumkin.

Ishga joylashish imkoniyatlari: baliq ovlash klasterini tashkil etish baliq ovlash, qayta ishlash va marketing kabi turli sohalarida ish o'rinlarini yaratadi. Bu mintaqadagi ishsizlik va qashshoqlikni engillashtirishga yordam beradi.

Barqaror amaliyotlar: to'g'ri boshqariladigan baliqchilik resurslardan barqaror foydalanish modeli bo'lishi mumkin. Ekologik toza baliq ovlash texnikasi va mas'uliyatli boshqaruv amaliyotini amalga oshirish atrof-muhitni saqlab, uzoq muddatli foyda keltirishi mumkin.

Ekспорт salohiyati: Fargona vodiysidan yuqori sifatli baliq mahsulotlari mamlakat ichida ham, xalqaro miqyosda ham bozorlarni topishi va mintaqaning iqtisodiy o'sishiga hissa qo'shishi mumkin edi.

Fargona vodiysini ulkan baliqchilik klasteriga aylantirish uchun bir necha muhim qadamlarni qo'yish kerak:

- **Tadqiqot va baholash:** mahalliy baliqchilikning hozirgi holatini, suv bioxilma-xilligini va atrof-muhit sharoitlarini tushunish uchun keng qamrovli tadqiqotlar o'tkazish. Bu ongli qaror qabul qilish uchun qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi.

- **Infratuzilmani rivojlantirish:** baliq mahsulotlarini bozorlarga olib chiqish uchun baliq ovlash uchun zarur infratuzilmaga, shu jumladan baliq xo'jaliklari, inkubatsiya zavodlari, qayta ishlash korxonalarini va transport tarmoqlariga mablag' sarflash;

- **Normativ-huquqiy baza:** barqaror amaliyotni ta'minlash, ortiqcha baliq ovlashning oldini olish va suv ekotizimlarini himoya qilish uchun baliq ovlash faoliyati uchun aniq qoidalar va ko'rsatmalarni o'rnatish;

- **Jamiyatni jalb qilish:** qaror qabul qilish jarayoniga mahalliy jamoalarni jalb qilish va baliqchilik sanoati bilan shug'ullanadiganlarni o'qitish hamda qo'llab-quvvatlash. Mulkchilik tuyg'usini shakllantirish tabiatni muhofaza qilishning yaxshi amaliyotiga olib kelishi mumkin.

- **Bozorga kirish:** mahalliy baliq ishlab chiqaruvchilarni O'zbekiston va xorij bozorlari bilan bog'lash strategiyasini yaratish. Kuchli marketing va tarqatish kanallarini rivojlantirish muvaffaqiyat uchun juda muhimdir.

Farg'ona vodiysidagi baliq ovlash klasteri g'oyasi katta va'da bergan bo'lsa-da, potentsial muammolarni boshdan kechirish juda muhimdir. Haddan tashqari baliq ovlash, yashash joylarini yo'q qilish va ifloslanish dunyodagi ko'plab baliqchilikda muhim tashvishlardir. Ushbu muammolarning Fargona vodiysida paydo bo'lishining oldini olish uchun qoidalarni qat'iy nazorat qilish va ijro etish juda muhimdir. Bundan tashqari, mahalliy jamoalar o'rtasida barqaror baliq ovlash amaliyoti to'g'risida xabardorlikni oshirish va muvofiqlikni rag'batlantirish iqtisodiy rivojlanish va tabiatni muhofaza qilish o'rtasidagi muvozanatni saqlashga yordam beradi.

Baliqchilik klasterini tashkil etish infratuzilma va texnologiyalarga katta sarmoyalarni talab qiladi. Zamonaviy qayta ishlash zavodlari, sovetish inshootlari va transport tarmoqlarini qurish qimmatga tushishi mumkin. Hukumat tashabbuslari, xalqaro yordam yoki xususiy sheriklik orqali moliyalashtirishni ta'minlash loyihani boshlash uchun juda muhimdir. Bundan tashqari, O'zbekiston, Tojikiston va Qirg'iziston - vodiyni birlashtirgan uch mamlakat o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish transchegaraviy suv resurslarini muvaffaqiyatli boshqarish uchun muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Va nihoyat, baliqchilik klasterining uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlash uchun doimiy tadqiqotlar va moslashuvchan boshqaruv amaliyotlari juda muhimdir. Baliq zaxiralari, ekotizim salomatligi va bozor tendentsiyalarini muntazam baholash manfaatdor tomonlarga o'z strategiyalarini o'zgartirish va o'zgaruvchan sharoitlarda barqarorlikni ta'minlash imkonini beradi. Mahalliy jamoalar, baliqchilar va atrof-muhitni muhofaza qilish tashkilotlari bilan doimiy aloqada bo'lish qimmatli fikr-mulohazalarni taqdim etadi va ushbu qimmatli manbani boshqarishda hamkorlikda yondashuvni targ'ib qiladi.

Fargona vodiysida baliq ovlash klasterining yaratilishi ham xalqaro hamkorlik va bilim almashish uchun ajoyib imkoniyatni taqdim etadi. O'zbekiston, Tojikiston va Qirg'iziston ushbu noyob mintaqani baham ko'radigan davlatlar sifatida birgalikda siyosat, qoidalar va tabiatni muhofaza qilish strategiyasini ishlab chiqish uchun birlashishi mumkin. Hamkorlikdagi sa'y-harakatlar qo'shma tadqiqot loyihalarini, baliq populyatsiyasini transchegaraviy monitoringini va Sirdaryo daryosi resurslaridan adolatli foydalanishni ta'minlash uchun transchegaraviy boshqaruv organini tashkil etishni o'z ichiga olishi mumkin.

Bundan tashqari, jahon hamjamiyati baliqchilik klasterining rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda rol o'ynashi mumkin. Xalqaro tashkilotlar, nodavlat notijorat tashkilotlari va xorijiy hukumatlar baliqchilikni barqaror boshqarish bo'yicha texnik tajriba, mablag' va ilg'or tajribalarni taqdim etishlari mumkin. Ushbu hamkorlik nafaqat mintaqaviy barqarorlikni ta'minlaydi, balki atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror iqtisodiy rivojlanishning kengroq xalqaro maqsadlariga mos keladi.

Fargona vodiysidagi baliq ovlash klasteri shakllanar ekan, u shu kabi qiyinchiliklar va imkoniyatlarga duch kelgan boshqa mintaqalar uchun namuna bo'lib xizmat qilishi mumkin. Olingan saboqlar, muvaffaqiyatli strategiyalar va barqaror amaliyotlarni hujjatlashtirish orqali Fargona vodiysida orttirilgan tajribani dunyo bilan baham ko'rish, Markaziy Osiyoning boshqa qismlarida va undan tashqarida ham shunga o'xshash tashabbuslarni ilhomlantirish va ularga rahbarlik qilish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, Farg'ona vodiysida baliqchilik klasterini yaratish istiqbollari natijaviy bo'lib, barqaror iqtisodiy rivojlanish va atrof-muhitni muhofaza qilish yo'lini taklif etadi. Ushbu tashabbus mo'l-ko'l suv resurslari, boy bioxilma-xillik va ish bilan ta'minlash imkoniyatlaridan foydalangan holda mintaqa uchun yangi imkoniyatlarni ochishi mumkin. Shu bilan birga, Fargona vodiysini Markaziy Osiyoda noyob va qimmatbaho marvaridga aylantiradigan nozik ekotizimlarga zarar yetkazmasdan foyda olish uchun ehtiyotkorlik bilan rejalashtirish, atrof-muhitni boshqarish va jamoatchilikni jalb qilish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. United Nations Development Programme. (2019). "Central Asia Sustainable Development Goals Outlook." 38-p
2. World Wildlife Fund (WWF). (2021). "Syr Darya River." Link
3. Food and Agriculture Organization (FAO). (2018). "The State of World Fisheries and Aquaculture 2018."
4. International Union for Conservation of Nature (IUCN). (2020). "Sustainable Fisheries in Central Asia: A Regional Overview."
5. World Bank. (2022). "Uzbekistan Country Overview."
6. Convention on Biological Diversity. (2021). "Aichi Biodiversity Targets." 145-p